

K VYMEDZENIU PREDMETU SOCIÁLNEJ POLITIKY

Stanislav Konečný

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Katedra sociálnej práce, Slovenská republika

Abstract: *The article deals with defining of the object of social policy. Classifies the most common approaches to the definition and evaluates them. Regarded as the best option for the definition of the object of social policy is through the categories of social contingency and extends the definition of the (social) contingency with cases where this is not covered by the laws and intervention by the state.*

Keywords: *social policy, the object of social policy, keyword of social policy, (social) contingency*

1. Úvod

Je nesporné, že sociálna politika sa uchádza o miesto medzi vednými odbormi nielen de facto, ale aj de iure. Ukazuje sa však, že v jednom zo základných kritérií jej vedeckosti, vo vymedzení svojho vlastného predmetu, ešte má čo robiť... Niektorí autori dokonca uvádzajú, že jednoznačné definičné vymedzenie sociálnej politiky ani neexistuje (napr. Žižková in Krebs a kol. 1997: 13, 99). I tak sa však autori učebníc a monografií stále znovu a znovu pokúšajú o toto vymedzenie.

Vymedzenie predmetu sociálnej politiky má pritom kľúčový význam pre celé jej chápanie, pre jej teóriu i prax, pre jej štruktúru atď. Tento príspevok si kladie za cieľ na základe pohľadu na doterajšie prístupy k vymedzeniu tohto predmetu pokúsiť sa prispieť do diskusie na túto tému.

Množstvo doterajších pokusov môžeme rozdeliť do troch základných typov:

- § prístupy, rozlišujúce tzv. širšie a tzv. užšie vymedzenie pojmu sociálna politika;
- § prístupy, vymedzujúce predmet sociálnej politiky predovšetkým prostredníctvom jej aktérov (subjektov) a ich nástrojov;
- § prístupy, vymedzujúce predmet sociálnej politiky predovšetkým prostredníctvom jej adresátov (objektov), resp. situácií, v ktorých je týmto adresátom poskytovaná určitá intervencia, prípadne do kombinácie týchto troch základných typov.

2. Prístupy k vymedzeniu predmetu sociálnej politiky

Klasifikácia týchto prístupov nie je síce témou tohto príspevku, jednako si však dovoľíme aspoň krátky komentár:

- užšie a širšie vymedzenie sa netýka len rozlišovania medzi dvoma rovinami pojmu „sociálny“ (ktoré – mimochodom – má v rôznych jazykoch rôzne významové odtienky, v závislosti od šírky synonymického radu tohto pojmu), ale aj medzi rôznymi rovinami „širokého“ či „úzkeho“ chápania pojmu politika (viď anglické polity – politics – policy: porovnaj Potůček et alli 2005; Malíková 2003; Kráľová

a kol. 2006) a v konečnom dôsledku aj tak ide o to, čím je tento „širší“ či „užší“ rámec „sociálneho“ ale i „politiky“ naplnený (napr. Večeřa 1996: 29; Žižková in Krebs 1997: 16, 20-21; Dimova – Kusev 2003: 74-82; Žilová in Tokárová a kol. 2007: 32 atď.);

- vymedzovanie predmetu sociálnej politiky prostredníctvom jej aktérov a nástrojov (vrátane sociálnych práv) nevedie k jednoznačným záverom, pretože aktivity rôznych aktérov v poli sociálnej politiky sa príliš často prelínajú a dopĺňajú a väčšina nástrojov sociálnej politiky má v praxi takisto alternatívny charakter (napr. Krebs in Krebs a kol. 1997: 139-142; Baldock et alli 1999: 469-487; Dimova et alli 2000; Holovatyj et alli 2004: 10-12; Kováčiková in Tokárová a kol. 2007: 114 atď.);
- relatívne jednoznačnejšie vyznievajú pokusy vymedziť predmet sociálnej politiky prostredníctvom jej adresátov (napr. Lampert 1998 atď.): problémom tu ostáva multiplicita problémov u toho istého nositeľa, kde takisto klasifikačné kritériá zlyhávajú;
- takže napokon sa javia ako najspoľahlivejšie pokusy, stavajúce do jadra vymedzenia predmetu sociálnej politiky faktum, nazývané v rôznych prístupoch sociálny jav, sociálna otázka, sociálny problém sociálna udalosť, sociálny prípad, (nepriaznivá) sociálna situácia, sociálne riziko, (nepriaznivé) sociálne podmienky, (neuspokojené) (sociálne) potreby atď. (napr. Horton 1968; Stanek et alli 1997; Moore 1998; Ksieżopolski 1999; Walsh et alli 2000:2; Auleytner 2002:61; Stanek a kol. 2004; Opielka 2004 atď.).

Toto faktum je potom charakterizovateľné určitým individuálnym alebo nadindividuálnym nositeľom – objektom sociálnej politiky (jednotlivec, rodina, komunita atď.), určitým intervenujúcim aktérom – subjektom sociálnej politiky (štát, verejnoprávne subjekty, podnikateľské subjekty, subjekty tretieho sektoru a pod.), určitými nástrojmi (právnymi, ekonomickými, psychologickými atď.), plniacimi určité funkcie (preventívnu, kuratívnu, prerozdeľovaciu atď.), pričom je tento celok usporiadaný podľa určitých princípov (subsidiarity, solidarity atď.) tak, aby vytváral funkčný celok sociálnej politiky v danej spoločnosti, v danom priestore a v danom čase.

3. Kľúčový pojem sociálnej politiky

Rozhodujúce miesto pri definičnom vymedzovaní predmetu sociálnej politiky pritom zohráva práve to, čo sme zatiaľ neutrálne pomenovali „faktum“. Zásadnou otázkou teórie ale aj praxe sociálnej politiky je totiž hľadanie „najmenšieho spoločného menovateľa“ alebo akéhosi „prvočísla“. obsiahnutého v každej sociálnej politike bez ohľadu na model, historickú etapu atď., a zároveň prítomného vo všetkých štruktúrach a procesoch, charakteristických pre sociálnu politiku v jej teoretickom i praktickom rozmere. Tak ako je identifikovaný tento pojem, tak je definovaná celá veda: ak sa psychológia vymedzí cez pojem správania, nejde už o „nejakú“ psychológiu, ale o určitú, konkrétnu psychologickú teóriu – behaviorizmus a pod. Tento základný pojem by pritom mal umožňovať vytvoriť následne celú hierarchiu ďalších pojmov, okrem iného aj terminologicky konzistentných, reprezentujúci

zároveň základný terminologický korpus danej teórie. Inak povedané – tento pojem vymedzuje základ predmetu každej vedy. Preto považujeme aj hľadanie takéhoto základného pojmu ako uholného kameňa teórie sociálnej politiky (alebo aspoň určitého prúdu či školy, ktorý môže takto vymedzený pojem reprezentovať) za plne legitímne.

Opäť sa aspoň stručne pokúsime sformulovať náš kritický pohľad na niektoré z vyššie uvedených pojmov:

- pojem „sociálny jav“ považujeme z hľadiska jeho využitia vo funkcii kľúčovej kategórie sociálnej politiky za príliš všeobecný – jeho využitie v tejto funkcii by viedlo k bezbrehosti chápania sociálnej politiky, ktorá by bola kompetentná a povolaná zaoberať sa všetkými „sociálnymi javmi“ (teda z určitého zorného uhla všetkým okrem javov prírodných), takže by zastrešovala aj problematiku ekonomickú, historickú atď.;
- to isté platí do značnej miery aj pre pojem „sociálna otázka“, teda čokoľvek, čo má sociálny obsah a na čo treba dať akúsi odpoveď – a okrem toho ide o pojem, ktorý už historicky nadobudol konkrétny (užší) obsah (Masaryk);
- aj použitie pojmu „sociálny problém“ ako (sociálneho) stavu alebo situácie, o ktorej sa určitá relevantná skupina ľudí domnieva, že si vyžaduje riešenie, najčastejšie prostriedkami vonkajšieho inštitucionalizovaného zásahu má svoje limity, hoci v zásade už vyhovuje potrebám teórie sociálnej politiky. Za tradičnú podobu tohto prístupu môžeme označiť Beveridgeovo vymedzenie piatich najväčších sociálnych problémov – „obrovských ziel“ – svojej doby: biedy (want), choroby (disease), nevedomosti (ignorance), špiny (squalor) a lenivosti (idleness), čo je dodnes základom štruktúry viacerých najmä britských monografií o sociálnej politike (napr. Moore 1998), vrátane oxfordskej štandardnej učebnice (Baldock et alli 1999). Problémom však je, že tento pojem je používaný veľmi voľne, nie sú dostatočne rigorózne vymedzené a ani rešpektované jeho definičné znaky a pod., takže nakoniec sklzáva chápanie tohto pojmu do hovorovej roviny a „sociálnym problémom“ sa stáva čokoľvek – meškanie vlakov, problémy v zásobovaní, neporiadok na uliciach a pod. Aj v uvedených publikáciách sa takto Beveridgeovo vymedzenie dopĺňa napríklad o „problémy“ kriminality, životného prostredia, ba aj umenia (Baldock et alli 1999: 437-512), staroby, rodinného života, rovnosti príležitostí a pod. (Moore 1998: 309-398);
- obsahovo sa k pojmu „sociálny problém“ blíži pojem „sociálny prípad“, ale jeho použitie pre nami sledovaný účel problematizuje jeho možná personalizácia (zámena predmetu a jeho nositeľa), hraničiaca až so stigmatizáciou, labelingom;
- pri „(nepriaznivej) životnej situácii“ a podobne pri „(nepriaznivých) životných podmienkach“ sa do centra pozornosti dostávajú skôr predpoklady, podmienky, východiská toho, čím sa sociálna politika zaoberá ťažiskovo (aj keď sa zaoberá podmienkami, v ktorých rôzne jej subjekty intervenujú), takže hrozí jej zužovanie alebo aj opačne – napríklad pri materialistickom determinizme – neadekvátne rozširovanie jej obsahu;
- podobne pojem „sociálne riziko“ (okrem určitého žurnalistického nádychu) vyjadruje síce stav, ktorý môže (ale rovnako dobre nemusí) byť dôvodom pre

nasadenie niektorého z nástrojov sociálnej politiky: takto koncipovaná sociálna politika by však mala celkom určite hypostazovanú preventívnu funkciu na úkor ostatných;

- „neuspokojovanie (sociálnych) potrieb“ už – podľa nášho názoru – oveľa lepšie vystihuje podstatu situácie, v ktorej dochádza k aktivizácii subjektov sociálnej politiky nasadzovaním nástrojov sociálnej politiky pri intervencii v prospech jednotlivcov, rodín či iných objektov, ktorých nedostatočne uspokojované potreby vedú k ich ohrozeniu;
- ďaleko najlepšie však podľa nášho názoru vyjadruje túto podstatu pojem „sociálna udalosť“.

4. Sociálna udalosť

Pojem sociálna udalosť nie je v našej ale ani v zahraničnej literatúre vo funkcii východiskového alebo aspoň alternatívne východiskového pojmu neznámy, práve naopak. Používa ho predovšetkým Igor Tomeš, ktorý uvádza, že „vecný obsah a rozsah sociálnej politiky je definovaný úkonmi a udalosťami v živote ľudí, ktoré sú uznané ako sociálne udalosti...“ (Tomeš 2010: 117). Staršia učebnica sociálnej politiky tohto autora (Tomeš 1995) pritom obsahuje okrem iného kapitoly Zdravie a choroba ako sociálna udalosť, Nezamestnanosť ako sociálna udalosť, Staroba ako sociálna udalosť, Chudoba ako sociálna udalosť atď. Môžeme konštatovať, že práve v prácach I. Tomeša bola doposiaľ kategória sociálnej udalosti najvýraznejšie prezentovaná ako základná kategória sociálnej politiky.

Okrem tohto autora sa stretávame s pojmom sociálna udalosť ako s východiskovým pojmom sociálnej politiky aj v ďalších českých a slovenských základných učebniciach sociálnej politiky a sociálnej práce, napríklad v textoch A. Žilovej a D. Kováčikovej (in Tokárová a kol. 2007), V. Krebsa a okruhu autorov z pražskej Vysoké školy ekonomickej (Krebs a kol. 1997), o nezamestnanosti či chudobe ako o nepriaznivých sociálnych udalostiach píše aj M. Večeřa (1996: 8), ktorý používa pojem sociálna udalosť aj vo svojej definícii sociálneho štátu atď.

V porovnaní s frekvenciou výskytu niektorých iných východiskových kategórií síce kategória „sociálna udalosť“ zaostáva, nie však ani v medzinárodnom kontexte v učebniciach a monografiách o sociálnej politike neznáma, nevyskúšaná, nepreverená. Steven Hick (2000) z Fakulty sociálnej práce Carletonskej univerzity v Kanade vo svojej učebnici Sociálna práca v Kanade napríklad používa pojem udalosť pri vysvetľovaní cieľa sociálnej politiky. Obdobný prístup – aj keď bez explicitného odvolania sa na kategóriu sociálnej udalosti nachádzame aj v publikácii poľskej autorky Katarzyny Głubickej (2004) atď.

Pojem sociálna udalosť sa presadzuje aj v konceptoch sociálnej politiky, kreovaných v procese tvorby legislatívy a iných aktov riadenia, smerujúcich k praxi. U nás sa napríklad s týmto pojmom stretávame už od začiatku 90. rokov. V návrhu koncepcie sociálnej pomoci ešte z roku 1991 čítame, že „sociálna pomoc je založená na prioritnom riešení sociálnych udalostí, determinovaných potrebami občana a nie jeho príslušnosťou k vybranej sociálnej skupine občanov“ (Návrh 1991:3).

Najvýznamnejším dokumentom, v ktorom sa používa pojem sociálna udalosť ako skutočne integrujúci pojem sociálnej politiky je Dohovor o minimálnej norme sociálneho zabezpečenia (č. 102), prijatý Medzinárodnou organizáciou práce v r. 1952, ktorý používa pojem „krytá sociálna udalosť“ v zmysle, že ide o sociálnu udalosť, krytú týmto dohovorom (a naň nadväzujúcimi právnymi predpismi), hneď v niekoľkých súvislostiach a vo viacerých článkoch. V jednotlivých článkoch tohto dohovoru sa za sociálnu udalosť považujú „každé ochorenie bez ohľadu na jeho príčinu, tehotenstvo, pôrod a ich následky“ (čl. 7), „pracovná neschopnosť spôsobenú ochorením, ktorá má za následok zastavenie zárobku“ (čl. 14), „zastavenie zárobku spôsobené nemožnosťou získať primerané zamestnanie, pokiaľ chránená osoba je schopná a ochotná pracovať“ (čl. 20), „prežitie určeného veku“ (čl. 26), ochorenie, pracovná neschopnosť a stratu zárobkovej schopnosti, pokiaľ sú spôsobené pracovným úrazom alebo určenými chorobami z povolania, a stratu existenčných prostriedkov u vdovy alebo detí spôsobenú smrťou živiteľa rodiny (čl. 32), „zabezpečenie starostlivosti o deti“ (čl. 40), „tehotenstvo, zľahnutie a ich následky“ (čl. 47), „neschopnosť na výkon zárobkovej činnosti, ak táto neschopnosť bude pravdepodobne trvalého rázu alebo bude trvať po vyčerpaní nemocenského“ (čl. 54), „strata prostriedkov na živobytie, ktorú vdova alebo dieťa utrpeli následkom úmrtia živiteľa rodiny“ (čl. 60) atď. Nevýhodou pritom je, že dohovor pojem „(krytá) sociálna udalosť“ nevysvetľuje.

Na druhej strane možno za významnú výhodu považovať, že vďaka medzinárodnému charakteru tohto dokumentu existujú jednoznačné oficiálne preklady tohto termínu do veľkého množstva jazykov, napr. (covered) contingency (angl.), l'éventualité (couverte) (fr.), (gedeckte) Fall (nem.), l'evento (coperto) (tal.), (krytá) sociální událost (čes.), przypadek (objęty ochroną) (pol.), (охватаемый) случай (rus.), čo je veľmi zrejماً výhoda oproti iným pojmom, ktorými sme sa zaoberali vyššie.

Ak by sme analyzovali typy sociálnych udalostí, uvádzaných v citovanom dohovore, mohli by sme skonštatovať, že majú celý rad spoločných znakov, ktoré by sa mohli stať východiskom všeobecnejšej definície sociálnej udalosti. Vo všetkých týchto prípadoch

- ide o určité narušenie harmonického (rovnovážneho) stavu objektu;
- ide o také narušenie rovnováhy, pre obnovenie ktorej nemá objekt sociálnej politiky dostatok síl a/alebo prostriedkov;
- toto narušenie rovnováhy je prejavom poruchy uspokojovania potrieb, prípadne poruchy podmienok uspokojovania týchto potrieb;
- ide o udalosti, ktoré sú uznané ako hodné zreteľa zákonom, resp. štátom.

Takto vymedzená sociálna udalosť zahŕňa v sebe aj podstatnú časť obsahu takých pojmov, ktorými je sociálna politika doposiaľ niekedy vymedzovaná, ako sú vyššie spomínané pojmy sociálny jav či sociálny problém (sociálna udalosť je sociálnym javom alebo sociálnym problémom, ale presnejšie vymedzeným), je zrejماً jej vzťah s nepriaznivými životnými podmienkami i s uspokojovaním potrieb atď.

Zdá sa, že jediným limitujúcim znakom sociálnej udalosti ako kľúčového pojmu, od ktorého sa môže dobre odvíjať celý pojmový aparát sociálnej politiky, je jeho väzba na

to, že táto sociálna udalosť je „krytá“ inštitucionálne – právom, resp. štátom. Takto vymedzená sociálna politika je vlastne len sociálnou politikou štátu.

Moderný sociálny štát však nemožno redukovať len na činnosť štátu a jeho orgánov: je založený na pluralite subjektov sociálnej politiky, pre pôsobenie ktoré však vytvára predovšetkým štát rámec a podmienky pôsobenia. Anna Žilová (in Tokárová a kol. 2007: 33) upozorňuje, že „sociálna politika je predovšetkým cieľavedomou činnosťou štátu, ale tiež na nej participujú rôzne inštitúcie, podniky a iné spoločenské subjekty“. A ak má sociálna politika zahŕňať vo svojom predmete aj pôsobenie týchto subjektov, je nevyhnutné upraviť primerane i kritériá, pomocou ktorých vymedzujeme jej kľúčovú kategóriu. V tomto zmysle môžeme vymedziť sociálnu udalosť ako

- § narušenie stavu harmónie, rovnováhy, ekvilibria, pohody, sociálnej suverenity, teda stavu, v ktorom jednotlivec (ale aj rodina, komunita a pod.) zvrchovane disponuje vyhovujúcimi podmienkami na to, aby mohol naplňať všetky roly, primerané jeho veku, rodu, vzdelaniu, postaveniu, rolové a statusové funkcie považované za prirodzené v danej kultúre, v danom čase a priestore;
- § toto narušenie rovnováhy má základ v poruche uspokojovania potrieb, pričom potenciálne môže ísť o poruchu (depriváciu) pri uspokojovaní akejkol'vek ľudskej potreby, vrátane tzv. vyšších potrieb (nie len základných, materiálnych potrieb);
- § jednotlivec (rodina, komunita atď.) nedisponuje dostatkom (príslušným objemom, kvalitou, aktuálnou disponibilitou) zdrojov a/alebo síl k tomu, aby dokázal svoju rovnováhu obnoviť sám, a preto je nevyhnutná intervencia zvonku, z okolia, zo strany subjektu sociálnej politiky, ktorým môže byť štát alebo aj akýkoľvek iný subjekt
- § potreby, o uspokojovanie ktorých ide, ale i spôsob ich uspokojovania musia byť spoločensky uznané, nie však bezpodmienečne uznané štátom a právom, ale akýmkoľvek subjektom, ktorý uzná daný stav ako sociálnu udalosť a intervenuje v smere jej eliminácie (obmedzenia a pod.) u jej nositeľa, resp. v jeho prostredí;
- § subjekty sociálnej politiky disponujú adekvátnymi nástrojmi (vrátane zručností a pod.), ktoré umožňujú účinnú (efektívnu) intervenciu, a tým aj možnosť obnovenia rovnováhy v živote objektu sociálnej politiky.

5. Záver

Sociálna politika v tomto chápaní je systémom sociálnych udalostí ich nositeľov (adresátov, objektov sociálnej politiky), intervenujúcich subjektov (aktérov) sociálnej politiky, nástrojov, ktoré pre intervenciu využívajú, ako aj princípov, ktorými sú tieto sociálne udalosti, objekty, subjekty a nástroje sociálnej politiky usporiadané do vzájomných vzťahov vzhľadom ku princípom, ktoré majú v danej spoločnosti, t. j. v danom čase a v danom priestore naplňať. Pokiaľ sa ukáže, že toto chápanie sa ukáže v diskusii teórie a praxe ako produktívne, budeme môcť považovať cieľ, s ktorým bol tento text napísaný, za splnený.

Použité zdroje:

- [1] AULEYTNER, J.: Polityka społeczna czyli ujarwienie chaosu socjalnego. Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, 2002. 611 s. ISBN 83-88278-39-8
- [2] BALDOCK, J., MANNING, N., MILLER, S., VICKERSTAFF, S.: Social Policy. Oxford – New York: Oxford University Press, 1999. 594 p. ISBN 0-19-878173-3
- [3] DIMOVA, D., GEORGIEVA, B., JANEVA, N.: Socialna politika – dържавna – obštinska – firmena. Sofija: Trakija, 2000. 346 s. ISBN 954-9574-59-8
- [4] DIMOVA, D., KUSEV, I.: Socialna politika i socialni dejnosti. Analizi, eseta i tehnologii. Sofija: Trakija-M, 2003. 190 s. ISBN 954-8401-18-5
- [5] FREVEL, B., DIETZ, B.: Sozialpolitik kompakt. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2004. 241 S. ISBN 3-531-13873-1
- [6] GŁĄBICKA, K.: Polityka społeczna Państwa Polskiego. Radom: Instytut Technologii Eksploatacji, 2004. 222 s. ISBN 83-7204-351-5
- [7] HICK, S.: Social Work in Canada. An Introduction. Toronto: Thompson Educational Publishing, 2000. 288 p. ISBN 1-55077-124-8
- [8] HOLOVATYJ, M. F., LUKAŠEVYČ, M. P., DMYTRENKO, H. A. et al.: Upravlinčiski aspekty social'noj raboty. Kyjiv: Mižrehional'na Akademiya upravlinnja personalom, 2004, 366 s. ISBN 966-608-387-6
- [9] HORTON, John: Order and Conflict Theories of Social Problems as Competing Ideologies. The American Journal of Sociology, 1966, nr. 6, český překlad: Sociální problémy jako ideologická soutěž teorií společenského řádu a konfliktu. In: BAUMAN, Bedřich: Antologie textů ze současné sociologické teorie ve Spojených státech amerických. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1968, s. 47 – 64
- [10] KAUFMANN, Franz-Xaver: Sozialpolitik und Sozialstaat: Soziologische Analysen. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2005. 406 S. ISBN 3-531-14347-6
- [11] KOVÁČIKOVÁ, D.: Vybrané kapitoly z dejín sociálnej práce. In: TOKÁROVÁ, A. a kol. 2007, s. 80-154
- [12] KRÁĽOVÁ, Ľ. a kol.: Aktuálne otázky verejnej politiky. Košice: Typopress, 2006. 297 s. ISBN 80-89089-46-1
- [13] KREBS, V. a kol: Sociální politika. Praha: Codex, 1997. 327 s. ISBN 80-85963-33-7
- [14] KSIEŻOPOLSKI, M.: Polityka społeczna. Katowice: Śląsk, 1999. 291 s. ISBN 83-7164-227-X
- [15] LAMPERT, H-: Lehrbuch der Sozialpolitik. Berlin: Springer, 1998. 493 S. ISBN 3-540-64789-9

- [16] MALÍKOVÁ, Ľ.: Verejná politika. Aktéri a procesy. Bratislava: Univerzita Komenského, 2003. 116 s. ISBN 80-223-1800-0
- [17] MOORE, S.: Social Welfare Alive! Cheltenham: Stanley Thornes Publishers, 1998. 455 p. ISBN 0-7487-2581-4
- [18] NÁVRH koncepcie sociálnej pomoci v Slovenskej republike. Materiál na rokovanie vlády Slovenskej republiky č. 1275/1991. Bratislava: Ministerstvo práce a sociálnych vecí, november 1991
- [19] OPIELKA, M.: Sozialpolitik. Reinbek bei Hamburg: Rowolth, 2004. 336 S. ISBN 3-499-55662-6
- [20] POTŮČEK, M.: Sociální politika. Praha: SLON, 1995. 142 s. ISBN 80-85850-01-X
- [21] POTŮČEK, M. a kol.: Veřejná politika. Praha: SLON, 2005. 396 s. ISBN 80-86429-50-4
- [22] SPICKER, P.: Social Policy – Themes and Approaches. Harlow: Prentice Hall, 1995. 278 p. ISBN 0-13-354762-0
- [23] STANEK, V., LALUHA, I., RIEVAJOVÁ, E., KRAUSOVÁ, A.: Sociálna politika. Bratislava: Ekonóm, 1997. 329 s. ISBN 80-225-0861-6
- [24] STANEK, V. a kol.: Sociálna politika. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2004. ISBN 80-225-1881-6
- [25] TOKÁROVÁ, A. a kol.: Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teórie metodiky sociálnej práce. Vydanie tretie. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity – AKCENT PRINT – Pavol Šidelský, 2007. 572 s. ISBN 978-80-969419-8-8
- [26] TOMEŠ, I.: Sociální politika – teorie a mezinárodní zkušenost. Praha: Socioklub, 2001. 262 s. ISBN 80-86484-00-9
- [27] TOMEŠ, I.: Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3
- [28] VEČEŘA, M.: Sociální stát. Východiska a přístupy. Praha: SLON 1996. 112 S. ISBN 80-85850-16-8
- [29] WALSH, M., STEPHENS, P., MOORE, S.: Social Policy & Welfare. Cheltenham: Stanley Thornes Publishers, 2000, 386 p. ISBN 0-7487-4591-2
- [30] ŽILOVÁ, A.: Vybrané teoreticko-metodologické otázky sociálnej práce. In: TOKÁROVÁ, A. a kol. 1997, s. 31-79
- [31] ŽIŽKOVÁ, J.: Základní charakteristiky sociální politiky. In: KREBS, Vojtěch a kol. 1997, s. 13 – 69.
- [32] ŽIŽKOVÁ, J.: Vývoj sociální politiky. In: KREBS, V. a kol. 1997, s. 99 – 122.

Kontaktná adresa:

doc. PhDr. Ing. Stanislav Konečný, PhD.
Katedra sociálnej práce, Inštitút edukológie a sociálnej práce,
Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove
Ul. 17. novembra 1, 080 01 Prešov, Slovenská republika
e-mail: stanislav.konecny@unipo.sk
tel.: + 421 903 234 137